

תמצית הלכות ליל הסדר

קדש-

א. המנהג בכלל ישראל להכריז לפני הסמנים, ויש לזה מקור, וראוי לנהוג כן.

ב. כדאי להכריז לפני קידוש:

1. שהכוונה בשהחינו לפטור גם שאר מצוות הסדר, מצה מרור וד' כוסות.

2. שישנה כוונה מפורשת שאם ירצו, יוכלו להמשיך לשתות גם לאחמ"כ, ע"מ שאם תהיה טעות בהסיבה וכדו' – יוכל לחזור ולשתות ולא יהא טעון ברכה וכמוסיף על הכוסות. ואם אכן טעה ולא היסב, יוכל לשתות בלא ברכה, ויש לשתות מיץ ענבים ולא יין, לחוש לשיטות שהטעם משום שכרות.

3. מכוונים בכוס זו לצי"ח גם קידוש וגם כוס ראשונה מד' כוסות.

4. כדאי להכריז שכל מה שיעשה בלילה זה הוא לשם מצוה.

5. ראוי שאף השומעים יגביהו את הכוס.

ג. כמובן שכל ההכנות כגון הריני מכיין או לשם יחוד, אומרים לפני קידוש שכן אח"כ הוי הפסק.

ד. עדיף לקחת כוס שאפשר יהיה לשתות את כולה, שכן מבואר בפוסקים שיש לכתחילה להדר את שי' הרמב"ן ולשתות כל הכוס ולא רק רוב. ולכן עדיף קטנה – להחזו"א 150 סמ"ק, 3/4 מכוס ח"פ קרטון.

ה. וודאי ישנו הידור ביין, משום שהגריש"א נקט שרק בזה הוא דרך חירות. אבל החזו"א והגרי"ז והקה"י יצאו יד"ח במיץ ענבים. ואפשר גם למזוג באופן שניכר היטב טעם היין – בערך חצי ואפי' שלישי יין, סגי שיחשב יין מזוג. ויש בזה גם הידור נוסף, דברמב"ם איתא שיהא שתיה נוחה ועריבה.

ו. את הכוס כמובן שותים בהסיבה, ויש להקפיד – הסיבה לא באויר, שזה לכו"ע ל"מ גם לא על ברכיו, ועדיף להשען ממש על צדו השמאלי ולהניח ראשו על הכרית, אף איטר יעשה כן.

ורחץ-

ז. טעם הרחיצה משום דבר שטיבולו במשקה, ובליל הסדר מקפידים יותר מבכל השנה, וראוי לזכור שזו מצוה דרבנן.

כרפס –

ח. ראוי לא להפסיק בדיבור בין ורחץ לכרפס, ככל נטילה.

ט. יש להחזיק הכרפס בידיים, משום דכל הרחיצה היא בגדרי דבר שטיבולו במשקה.

י. לרוב הפוסקים א"צ הסיבה.

יא. לרוב הפוסקים עדיף פחות מכזית ע"מ לא להיכנס לספק ברכה אחרונה.

יב. המנהג לטבול קודם הברכה, ולכוין בברכה לפטור גם את המרור שבתוך הסעודה.

יג. אם רעבים, עדיף לאכול לפני כרפס, שכן עוד לא התחיל בהגדה, ואין לאכול דברים שברכתם אדמה לפני כרפס שכן לא יוכל לברך על הכרפס, אלא יאכל כאלו שברכתן שהכל, ויברך עליהם ברכה אחרונה, וכמו"כ קליות ואגוזים להנהגים בכך. דדווקא על הכרפס לא מברך נפשות משום דבא לפתוח בני מעיים וכו' הגר"ז דהאצטומכא לא נסתמת, אבל דברים אחרים יכול לאכול ולברך בורא נפשות לפני הכרפס.

יחץ –

יד. בוצע את המצה האמצעית כדאיתא בגמ' מה דרכו של עני בפרוסה, וכו' הפוסקים, דאלו הנהגים להכין להכין מראש שקיות מוכנות למסובים לאכילת המצה, יש להניחו בשעת ההגדה על השלחן, לקיים – לחם שעונין עליו דברים הרבה.

מגיד –

טו. מ"ע מה"ת "והגדת", וראוי להכריז ולכוין לזה, גם נשים מחויבות במצוה זו יש לאמרם בנעימה ובקול רם, בהגדת חת"ס מובא שהחת"ס אמרו בקול גדול ונורא. מובא בפוסקים דאין להסב בהגדה, אלא כדכ' המ"ב בשם השל"ה באימה ויראה, ומשו"כ לכתחילה אין לאכול ולשתות, ואם נצרך לזה, יש להקל.

טז. בשעת אמירת ההגדה, עפ"י רוב המצות המגולות – לחם שעונין עליו דברים הרבה. חוץ מאשר באמירת מה נשתנה. שלפני"כ מוזגין כוס שני, ומסלקין הקערה עם המצות כדי שישאלו התינוקות, אבל מחזירין מיד בעבדים היינו משום הטעם הנ"ל.

יז. במזיגת כוס שני – א"צ שטיפה והדחה מדינא, דכבר הוא שטוף לקידוש. ויש שמקפידים לשטוף ע"פ סוד.

יח. ראוי לנסות לחוש כל חלק בהגדה ולהמחיש לכולם, כדאיתא "כאילו הוא יצא ממצרים", מותר להתרומם אף בגלוי, ויש לבאר התירוץ על הקושיות, ועיקר התירוץ הוא כשאומר עבדים היינו – ויוציאנו, שלכן בלילה זה אין אוכלין חמץ אלא מצה, זכר גם לענוי וגם לחפזון של היציאה, לכן גם אוכלים מרור, זכר לענוי, ובהסבה זכר לחרות, ועל הקו' הג' – י"ל או כהפר"ח שבאמת

הוא רק לעורר התינוקות ואין ת' לשאלה זו, או שגם אכילת הכרפס הזה דרך חירות שכן דרך השרים והמלכים.

יט. בשפיכת היין באמירת המכות והסמנים, ישנם כמה מנהגים וכ"א כמנהגו, [במ"ב משמע באצבע].

כ. בשתית כוס שני, להשו"ע אין מברך לא ברכה ראשונה ולא אחרונה, ולהרמ"א מברך ברכה ראשונה, ובטעם הדבר נחלקו. המ"ב מביא בשם הגר"א משום שהגדה עצמה מכיון שאסורה בשתיה הוי הפסק, והנה טעם זה לא מוסכם בהל" ברכות. ובמ"א טעם נוסף שכל כוס מצוה בפ"ע, ואכ"מ.

כא. אם טעה ולא הסב או כל טעות אחרת, יכול שוב לשתות לכו"ע, בין שני לשלישי.

רחצה –

כב. נוטל ידיים שוב, הגם שכבר נטל לפני"כ, מ"מ יש לחוש שהסיח דעתו. וכל הבה"ל דמ"מ אם יודע ששימר ידיו כראוי, אין לברך ולכן יטמא ידיו קודם הנטילה כדי שיוכל לברך.

כג. ההכרזה על מוציא מצה – לפני רחצה, שכן אח"כ הוא הפסק.

מוציא מצה –

כד. כידוע – מברך המוציא על כל ג' המצות, שומט את המצה התחתונה ומניחה לכורך. ואח"כ מברך על אכילת מצה על העליונה והפרוסה. ומכיון בברכה גם על המצה שבכורך, וי"א שגם על המצה של האפיקומן.

כה. אוכל ב' כזיתים, מן העליונה והאמצעית, ואיתא במ"ב דלכתחילה מצוה להשתדל לבלוע יחד, ויתכן שאפשר בשיעור הקטן של 6 סמ"ק, שהוא בערך קצת פחות מעשירית מצה בינונית מכל מצה, וב' כזיתים היינו 12 סמ"ק.

כו. באכילה עצמה יש לאכול ב' שיעורים קטנים שיחד הם שיעור גדול, והנה לחומרא הוא 50 סמ"ק – בערך 29 גרם, ומדינא סגי ב-33 סמ"ק – 19 גרם. בערך שלישי מצת יד, וכן יש להורות לנשים.

כז. יש לזכור שהוא מצוה דאו' ולכוין לזה, וכמובן לאכול בהסיבה ותוך כדי אכילת פרס. דהיינו 4 דקות ועדיף 2 דקות. ואם אוכל כדרכו, מספיק בריוח.

מרור –

כח. מצוה דרבנן, ומכיון שכן, כ' המ"ב דיש להקל בשליש ביצה, ולכתחילה חצי ביצה, והנה במרור דידן היינו חסה, המשקל דומה לנפח וא"כ לכתחילה סגי 29 גרם, והוא קרוב לב' עלים

בעלה בינוני ואם קשה יש להקל ב-17 גרם, וכן נהג החזו"א. וכן יש להקל לאלו הנוהגים בחזרת. ראוי לכיין לשם מצוה אף על אכילת החרוסת, כמ"ד שאכילת החרוסת מצוה.

כורב -

כט. גם הוא מדרבנן, ואף יותר קל משום שזה זכר ובוודאי יש להקל בשיעור הקטן, כנ"ל, ואם קשה סגי ב-17 סמ"ק.

ל. לכתחילה יש לנהוג כהכף החיים ולאכול בכל לעיסה מן המצה ומן המרור.

לא. להשו"ע גם במרור של הכורך צריך טיבול בחרוסת ולהרמ"א א"צ. ובמ"ב כ' דהעיקר לדינא שיש לטבול, ומ"מ דעביד כמר עביד.

לב. אוכל את הכורך בהסיבה, אבל לא מעכב.

לג. לכתחילה אין לדבר מהברכה של המצה עד לאחר הכורך.

שלחן עורר -

לד. ראוי לזכור שגם זו מצוה של עונג יו"ט, וכן ראוי לזכור להניח מקום במעיו שיהא נאכל האפיקומן על השובע, ומן המובחר שיהא קצת תאוה לאכילת האפיקומן.

צפון -

לה. בוודאי ראוי מדינא לאכול קודם חצות, והשנה הוא לפי שעון קיץ 12:41, ומ"מ אם לא הספיק - ידוע שלהאבנ"ז עושה תנאי, ולהגרי"ז א"צ תנאי משום דממ"נ אם הל' כר"ע א"כ אפשר לאכול עד עה"ש, ואם כראב"ע א"כ הכזית האחרון שאכל הוא אפיקומן, ולאחר חצות מותר להמשיך באכילתו. אכן זה לא מוסכם מדינא, מכיון שיש פוסקים [מובא בבה"ל] שהל' כר"ע ומ"מ משום הרחקה, חז"ל גזרו לאכול עד חצות, ולפי"ז אין עצה, אלא לאכול עד חצות. אכן אם לא הספיק יכול לסמוך על הנ"ל.

לו. מובא במ"ב בשם השל"ה, שבני עליה היו מנשקים את המצות משום חיבוב מצוה.

לז. יש לאכול את האפיקומן בהסיבה, ואם לא היסב יש סתירה במ"ב, ונאמרו בזה כמה יישובים מגדולי פוסקי זמנינו, ויסוד כל התי' שאם כבר גמר והסיח דעתו לחלוטין מאכילת האפיקומן לא יאכל שוב, ויסמוך על הראבי"ה, ואם עדיין לא הסיח דעתו לגמרי, יכול שוב לאכול בהסיבה, ולכן ראוי מאוד להזהר בזה.

לח. לכתחילה יש לאכול ב' כזיתים, זכר לפסח, וזכר למצה הנאכלת עמו, ובזה בוודאי יש להקל בשיעור הקטן כלו' 33 סמ"ק, שהוא בערך שלישי מצת מכונה, ואם קשה, אפשר אף בפחות מעט.

ברך -

לט. לכתחילה צריך הדחה ושטיפה לכל כוסות המסובים.

מ. אם שכח יעו"י, לכו"ע יש לחזור על ברהמ"ז אכן נחלקו הפוסקים אם יש לחזור ולשתות את הכוס, דהגרשז"א נקט, שמכיון שנתבטלה הברכה, א"כ נחשב שכל השתיה בטעות, ויש לשתות שוב, אבל הגריש"א, וכן בשבה"ל נוקטים שהמה ב' ענינים, וממילא כוס ג' יצא, ורק ברהמ"ז חוזר ומברך.

הלל -

מא. אומרו במיושב, וכו' המ"ב דהוא דרך חירות, אבל לא בהסיבה, כמו בהגדה, מכיון שאף את ההלל יש לאמרו בכובד ראש ובאימה.

מב. וכו' הריטב"א דיש לאמרו בנעימה ובקול רם, ובוודאי יש לשמוח שמחה עצומה באמירת ההלל כדאיתא בגמ', הלילא פקע איגרא וכולו נאמר בשירה ובזמרה.

מג. מנהגים שונים אם יש להחזיק הכוס בידו בשעת ההלל, וכו"א יעשה כמנהגו.

נרצה -

מד. הכל עולה לרצון לפניו ית', וידוע שהגרי"ז היה רוקד עם בניו בנרצה, וזהו הריקוד היחיד שרקד בכל השנה. וראוי לנהוג כן מתוך שמחה מיוחדת על שזכינו להיות עבדי ה'.

מה. לאחר כוס רביעית אין לשתות משקה המשכר, וי"א דכל משקה אין לשתות, וכו' המ"ב דדווקא משקה שיש לו טעם חזק, וכוס תה נהגו להתיר, אבל קולה או ספרינג יש להסתפק, וראוי להמנע.

מו. איתא בגמ' ונפסק בשו"ע דיש לעסוק בהלכות הפסח ויצי"מ ונסים ונפלאות עד שתחטפנו שינה. ונהגו כלל ישראל לאמר שה"ש בנעימה עריבה ובכוונה יתירה להתדבק בו ית'.

ונסיים בתפילה גדולה ועצומה שיעזרנו הי"ת עוד השנה לאכול קרבן פסח כדת וכהלכה, ולקיים כל מצוותיו ית' באהבה וברצון, אמן כי"ר.